

NAATIRKA

E tuugnaadeko wonde keftingal horma kala neddo e nder besngu aadee e hakkeeeji potdi woni dnaddiindi ndimaague potal e jam e nder aduna,

E tuugnaade wonde ko baasgol heftinde kam e calogol tottude hakkeeeji aade ngaddi barondiral e salaare sannolin nde e nder aduna e kadihuccande adunam mo aade hebi yamiroore haalde e miiijaa de no henanorii dum yontii ete kadi yimbe poti jeyde koye mumen ceerta e kulol e baasal sabu aadee yidde d'um,

E tuugnaade wonde ina teengti yo hakkeeeji aadee ndeenire yamiroore laawdinaande mbele aadee waasaa tonngeede e gullitaagol dowrowol so tawii fawaama kalfaandi kiisndi walla waawnere 6 urtunde,

E tuugnaade ina teengti nde 6amtatoo 6iyngu yummaagu hakkunde leydeele dimdufe,

E tuugnaade e nanondiral leydeele caaktangal woondore leydeele jowitiide e hakkeeeji gadani aadee baydi no ndimaagu, teddungal e nder potal rewbe e worbe. Leydeele dee koddirii e daranaade 6amtaare renndo e nibgol fannuji nguurndam moyyam,

E tuugnaade e wonde leydeele dentude jeytiide dee, e ballondiral e fedde leydeele dentude jeyde koye mumen pellitii nibnude horma hakkeeeji aade kam e ndimaagu,

E tuugnaade e 6ulngo renndaande ngam tafde hakkeeeji aadee kam e ndimaagu, leydeele dee teengtinii nafoore 6urtunde wonde e pellitgol, ko ndeen batu nguu nanondiri, holliti:

Ngal-doo nanondiral winndere yan keewal jowitiingal e hakkeeeji aadee wayi ko no laawol gootol nii ngam yettaade leydeete mbele yimbe 6ee e renndooji dii mbada dum e hakkillaaji mum e kala sahaa kadi et e jannginde e nehde mbele 6amtoo horma hakkeelleji aadee e ndimaagukuule yettaama mbele saree e nder leydeele, ciynugol ngol ina foti feeñde, teskee e yimb e fof.

Kuulal gadanal

Innama aadeeeji fof poti, ndimdidi e jibinannde to bannge hakkeeeji. Ebe ngoodi miijo e hakkilantaagal ete ebe poti huufo ndirde e nder 6 iynguyummaagu.

Kuulal 2

Gooto kala ina waawi hokkunde hoore mum hakkeeeji e ndima guuji kaalaadi e nanondiralngal tawa alaa paltagol nguru, mbaydi, leñol, demngal, diine, iwdi leydi walla renndo, dañal, jibinande walla kala ngonka.

E ko fawtii heen hay paltoor gooto woodataa e dow yowitaade e dawrugol, ñaawoore hakkunde leydeele fawaade e neddo ummiido leydi walla neddo mo yowitaaki maa woni pawido yamiroore laawdinaande waawnde wonde fof.

Kuulal 3

Innama aadee kala ina jogii hakke wuurde, e hakke ndimmagu kam e hakke ndeenka e kisal hoore mum.

Kuulal 4

Hay neddo gooto fotaa ni tonngaade e maccungaa gu maccungaagu e njeeygu aadee ko ko harminaa e no waawi si foraade fof.

Kuulal 5

Hay neddo gooto fotaa ni leepeteede walla fiyeede piyle jaltude neddaagu walla koynooje.

Kuulal 6

Neddo kala ina jogii hakke annditireede neddaagu mum e kaayitaaji ñaawaadi.

Kuulal 7

Yimbe fof poti e laamu ete poti fotde ndeendka e yeeso laamu. Yimbe fof ina poti fotndeende e reeneede e heedi heedi baawdo ya6bude kule ngal nanondiral yimbe fofina poti reeneede e tooñange tawa alaa paltoor.

Kuulal 8

Neddo kala ina jogii hakke wullitaade ñaawoore e leydi mum so tawii o gañaama, o tooñaama walla so hakkeeeji makko njoolaama. diin hakkeeeji ina ngannde e laamu e ñaawooje.

Kuulal 9

Hay gooto fotaa ni nanngede sokee walla yaltinee leydi tawa ko e dow mbaawka e belaafe.

Kuulal 10

Neddo ina jogii hakke e hedeede e nder potal e sahaa ñaawoore nde yowitaaki, nde wadataa heedi-heeda (jinngataa). ñaawoo6e 6enguurotaako poti ñaawde hakkeji fotdeeeji neddo fof ko takkaa haa heb ni dum ñaawore.

Kuulal 11

Kala neddo tuumaado bonannde ina foti reweede haa ko fawaa e mum ko annde ina woodi walla alaa tawa ko ñaawoore laadinnaande nde suudaaka ñaawi e tawtingol ñaawo6e luundiibe heed6e bannge ñaweteedo oo.

Hay gooto fawetaake bonnannde walla war ngo tawa nde wadatae ndee waawa wonde ko teengti e mum e yowitaade e laawol leydi walla laawol hakkunde leydeele. Ko noon ne hay gooto fawetaake sariya baddo huunde tawa nde wadatee ndee o jotondiraani heen.

Kuulal 12

Hay gooto ya6betaake, tooñee e nder nguurndam mum, e nder besngu mum e nder jotondiral mum walla neddaagu mum lesdinee, naange hay gooto e dowlugol mum potaani nifeede. Neddo kala ina jogii hakke reenaneede dee gede teengtinooji ndimaagumum.

Kuulal 13

Neddo ina jogii hakke yahde do welaa fof e no weliraa fof kam subaade hodannde mum e nder leydi.

Neddo ina jogii hakke yaltude leydi kala hay so tawii ko ndi makko kam e artude e leydi mum.

Kuulal 14

E sahaa kulol, neddo kala ina jogii hakke yeewe moolaare e dan6e leydi moolndi dum e godde dee.

Oo hakke noon waawaa fawaade e warde hoore doga yeewa mooldo dum, o waawi fawaade tan ko e jamirooje fedde leydeele dentude.

Kuulal 15

Neddo kala ina jogii hakke jeyeede e leydi, woni jogaade ngenndi.

Hay gooto waawaa e dow belaafe hadeede jogaade ngenndi walla waylude ngenndi di.

Kuulal 16

Caggal nde neddo dañii duubi kelli fuya so ko o debbo, so ko o gorko faltaa ki leñol, nguru, leydi ono jogi hakke resde maa reseede, o darna fooyre. Ko kambe poti heen hakkeeeji jowitiidi e dewgal so ina humee walla so ina ittee (goorko e dewbo).

Dewgal fawii ko e yidde resondireebo dido 6ee wonaa ina fawee e waawnere.

6esngo ko kam woni tergal gadanal e nder rendo 6esngu inajogii hakke ndeenka immoraade e renndo kam e laamu leydi ndii.

Kuulal 17

Kala neddo walla dental yimbe e ina jogii hakke e jeyal leydi.

Hay gooto fotaaani e amdu e waawde hadeede jeyi mum.

Kuulal 18

Kala neddo ina jogii hakke ndimaagu miijo, hakkilantaagal kam e diine. Oon hakke ina roondii ndimaagu waylude diine kam e ndimaagu tabitinde diine mum walla yi yanne mum kañum gooto walla e wondude e wodbe. Ngaal tabitinal diine noon ina nona ko duudii e ko feeñi fof tawa ko rewneede e dow jande, walla dewal walla jamirooje diina oo.

Kuulal 19

Neddo ina jogii hakke e ndimaagu jogaade miijo e saaktude miijo mum dum firti ko joom mum fotaaani hulde feeñinde miijo mum walla wiɗtude, heɓde kam e sarde miijooji e kabavuuji tawa woyaaiki keeri hakkunde leydeele e no sardaa fof.

Kuulal 20

Neddo kala ina jogii hakke e ndimaagu wadde batu walla fedde nde wonaa fitina.

Hay gooto fotaaani waawneede jeyeede e fedde alay sago.

Kuulal 21

Neddo kala ina jogii hakke e jeyeede e terde gardiide leydi mum. Tawa ko kañum e hoore mum walla tawa ko waabaade e be yimbe e cubii ina njood añii leydi sabu joñeede gede mum.

Neddo kala ina jogii hakke ardineede walla joñeede gede/golle leydi e dow potal.

Muuyaande leydi ndii ko ñiɓgol kalfaandi laamuuji dii. Ndiin kalfaandi ñiɓortoo tan sosde wooteeji cuboo subngo laaɓngo e leydi kala, tawa cubotoo do kala ina tottee ndimaagu mum timmungu.

Kuulal 22

Neddo kala e nder renndo ina jogii hakke e ndeen ka renndoyankeewo. dumko weltaare hakkeoji fagguduyankoj e renndoyan heeji e pina yankooji katojinaa di e ndimaagu e ɓamtaare aade e dow tuugnaade e ngonka leydi fof.

Kuulal 23

Neddo kala ina jogii hakke liggaade e dow potal hujjiaaji liggeey e ndeenka baasgol gollaade.

Yimbe fof poti fotde njoɓdi so tawii be potii liggeey.

Kala liggiɗo ina jogii hakke njoɓ di fotndi heen, njondi mbaawndi jogaade mo kanko e ɓesngu makko mbele njogoo ngonka moyya tedduka. Njoɓdi ina haani timminireede catiide renndoyankooje.

Neddo kala liggotoodo ina jogii laawol tafde fedde wullitaare hakkeji liggeey walla yantondirde fedde liggotooɓe mum e pedle godde liggotooɓe so tawi ede ndenndi ngoy aaji e anniya.

Kuulal 24

Neddo kala ina jogi hakke e footere walla weltinde ɓernde num walla wooda do haa' dni liggeey mum ete kala liggotoodo ina jogii hakke e footere yoɓ eteende.

Kuulal 25

Neddi kala ino foti jogaade hakke nguurndam cemordam haa waawaa toppitaade cellal mum, ngonka mum eka ɓesngu mum haa teenti e nguura, kodci, safaara e gede renndo; omo jogii hakke e ndeenka so tawii o liggaaki, walla o sellaani ma walla o jodtaa de e doole mum, walla kes joodiido, naywudo walla kala gede baasooje wallitde nguura de pawaaiki e bellanteeje.

Jibinaado debbo e sukaaku ina njogii hakke ballal e toppitaagol keeriidi. Sukaabe fof, woni a jibinaabe e nder dewgal walla caggal dewgal poti fotde to bannge ndeenka renndoyankeewo.

Kuulal 26

Neddo kala ina jogii hakke jande jande foti wonde ko nde alaa njoɓdi hay sinna ko to arwaniire e gadanal. Jande sukaaɓe ina foti wonde alay sago. Jande karallaagal ina foti huɓtidin' de: jande toownde ina foti udditanaade moni kala taw alaa heedi-heeda, tawa ko e baawal mum.

Jande foti ko feertinde nedɗankaagal, ɓeyda teddin' de hakkeoji innama Aadee, heɓde hoore mum. Ina foti waalitde paamondiral, muundiral, cehilaagalhakkunde leydeele e kala senngooji leyfi walla diineeji, fawitii heen ɓamtaare golle dowlajji dentudi ngam moyfere ina duumoo.

Jibinaabe ina poti subaade hol fannu jande ndokkata sukkaaɓe mumen.

Kuulal 27

Neddo kala ina waawi e sago mum jeyeede e ɓamtugol pinal rennde mum, huutoroo ñeeɓe e wallitde ɓamtaare ganndaliyankeewal e kala ɓure jaltooje heen.

Neddo kala ina jogii hakke ndeenka muuyaade mum to bannge nedɗankaagal e jawdi tuugniide e ɓulgno ganndal, coñce, ñeeñal de o tafi.

Kuulal 28

Neddo kala ene foti daranaade ñiɓagol hakkeoji innama aadee kam e ndi maagu mum to bannge renndo e nder winndere mbele kuule kaalaade ender ngaldɗo nanondiral njetto faandaare todɗaande nde.

Kuulal 29

Innama aadee ina jogii hujjaaji fayde e renndo ngo nganndudaako ɓamtaare huuɓtidinde nedɗankaagal makko tan waawi wootde.

E nder kuutorogol hakkeoji makko kam e naftorogol ndimaagu makko, moni kala fawaa e mum tan ko dooftogol sardiyeoji ngam teenti' de keftingol e nehtanagol hakkeojie wodbe ngam timminde nedɗag kaagalngam gede denndaande kam e ngonka moyya kuuɓtidindo ngam danje renndo potal.

Dii hakkeoji e nguu ndimaagu mbaawa dañeede e dow luundaare paandaalee muuyaabe dowlajji dentudi.

Kuulal 30

Hay kuulal gootal gummingal e ngal do nanondiralfotaaani jaggireede ummii ko e leydi, walla dental keeringal, walla neddo keeriido. Hay neddo gooto, walla dental walla leydi potaani jogaade golle tawa faandaare mumen ko firtude hakkeojie e ndimaagu kalaadi e nder nanondiral ngal.